

► Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΠΑΤΕΛΗ*

Η ΠΡΟΣΦΥΓΗ στον αντικομμουνισμό συνιστά σαφή ομολογία του γεγονότος ότι οι αμαχητί νικητές του Ψυχρού Πολέμου αδυνατούν να προτείνουν ένα θετικό ελκτικό κοινωνικό ιδεώδες, μια θετική προοπτική για την ανθρωπότητα, ιδιαίτερα για τη νεολαία. Κατά παράβαση των νόμων ακόμα και αυτού του ζωικού βασιλείου, επιβάλλεται συστηματικά, με όρους γενοκτονίας, καθεστώς αποικίας χρέους, με την κυνική διαβεβαίωση ότι οι επόμενες γενιές θα ζήσουν σε εργασιακές, κοινωνικές κ.ο.κ. συνθήκες σαφώς χειρότερες, παρουσιάζοντας τη χρόνια υποδούλωση και τον εξανδραποδισμό ως «μονόδρομο προόδου»! Εκ των πραγμάτων λοιπόν, η αστική ιδεολογία και προπαγάνδα σύρεται στον ετεροπροσδιορισμό από το μέλλον που απεύχεται, από την προοπτική του κομμουνισμού και από την όποια ιστορική εμπειρία του επαναστατικού κινήματος: εφόσον αδυνατεί να προτείνει θετικό ιδεώδες, πασχίζει τουλάχιστον να διαμορφώσει αρνητικά αντικομμουνιστικές διαθέσεις στην «κοινή γνώμη», με τα περί «ολοκληρωτισμού» ιδεολογήματα. Τι είναι όμως ο «ολοκληρωτισμός» και από πού προέκυψε;

Ο όρος παραπέμπει σ' ένα ειδικού τύπου πολιτικό καθεστώς. Θετική πολιτική σημασία προσέδωσαν στον όρο οι Ιταλοί και οι Γερμανοί θεωρητικοί του φασισμού (Ι. Τζεντίλε, Ε. Γιούνκερ, Κ. Σμιντ κ.ά.), με τις

ιδέες της «ολοκληρωτικής επιστράτευσης», του «ολοκληρωτικού κράτους» ως ενσάρκωσης του ηθικού πνεύματος του λαού, της «ολοκληρωτικής θέλησης για εξουσία», της διάχυσης της ατομικότητας στις πολιτικές δομές του κράτους της «ολοκληρωτικής δικτατορίας»...

ΑΠΟ ΤΑ ΜΕΣΑ της δεκαετίας 1930-40, εκπρόσωποι της Σχολής της Φρανκφούρτης (Τ. Αντόρνο, Ε. Λέντερ, Χ. Μαρκούζε, Ε. Φρομ, κ.ά.) μορφοποιούν μια κριτική αντίληψη περί ολοκληρωτισμού, που αποσκοπεί στην αποκάλυψη βασικών γνωρισμάτων του φασισμού. Ο ολοκληρωτισμός γίνεται κεντρικό θέμα και ενός λογοτεχνικού είδους: της αντι-ουτοπίας. Ο Α. Χάξλεϊ στο μυθιστόρημά του «Ο Θαυμαστός Καινούργιος Κόσμος» (1932) περιγράφει το ολοκληρωτικό καθεστώς ως μια κλειστή ορθολογική-τεχνοκρατική απάνθρωπη κοινωνία, που μετατρέπει τον άνθρωπο σε βίδα ενός μηχανισμού, βάσει της ψυχοφυσιολογικής μηχανικής και της καταστροφής της ηθικής, της αγάπης, της θρησκείας, της αυθεντικής τέχνης και της επιστήμης.

Κατά την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου, πληρωμένοι διανοούμενοι, αλλά και πολλοί «εθελοντές» («θεωρητικοί», δημοσιογράφοι, δημοσιολόγοι, καλλιτέχνες, κατά προτίμηση αριστερών διαθέσεων ή καταβολών, αλλά πάντα αντισο-

ΜΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΕ ΜΕΓΑΛΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟ ΒΑΘΟΣ

Αντικομμουνισμός και περί «ολοκληρωτισμού» ιδεολογήματα...

Τσόρτσιλ, Τρούμαν και Στάλιν το 1945. Η συζήτηση για τα ολοκληρωτικά καθεστώτα ως επικάλυμμα του αντικομμουνισμού έλκει την καταγωγή της από την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου ανάμεσα στους νικητές του Β' Παγκοσμίου Πολέμου

βιετικοί και «αντισταλινικοί» (Ι. Μπέρλιν, Χ. Αρεντ, Α. Κέστλερ, Ζ. Μπρζεζίνσκι, Ρ. Αρόν, Τζ. Οργουελ, κ.ά.) μεταθέτουν τις εμφάσεις στον κομμουνισμό του «σιδηρού παραπετάσματος». Στο έργο του πατριάρχη του νεοφιλελευθερισμού Φρ. Χάγιεκ, κάθε εναντίωση στην αχαλίνωτη ελευθερία των δυνάμεων της αγοράς αναγορεύεται σε «δρόμο προς τον εξανδραποδισμό».

Η ΜΑΘΗΤΡΙΑ των Γιάσπερς και Χάιντεγκερ, Χ. Αρεντ, θεωρεί εκ των ων ουκ άνευ όρο της ελευθερίας του ανθρώπου τον συνυφασμένο με την ιδιωτική ιδιοκτησία «ιδιωτικό χώρο», με την όποια στέρψη του οποίου συνδέει τον ολοκληρωτισμό. Από το 1951 (The Origins of Totalitarianism) ταυτίζει «ναζιστικό και σταλινικό σύστημα» ως δύο εκδοχές «ενός και του αυτού πολιτικού μοντέλου», συστατικά στοιχεία του οποίου είναι η «ιδεολογία», εννοούμενη ως απόλυτο κλειδί για την αντίληψη της ιστορίας (ρατσιστική είτε ταξική), η «τρομοκρατία» (η αληθινή «ουσία της ολοκληρωτικής εξουσίας», που δεν πλήττει μόνο τους αντιφρονούντες, αλλά και «αθώους») και το «μοναδικό κόμμα». Για να το επιτύχει αυτό, δεν διστάζει να βιάσει τα γεγονότα, προσάπτοντας στην ΕΣΣΔ διαθέσεις «παγκόσμιας κυριαρχίας», αγνοώντας την πολυεθνική ιμπεριαλιστική επέμβαση

κατά της επανάστασης, τον αποκλεισμό, τη διαρκή απειλή εκ μέρους των συνασπισμών των ισχυρότερων χωρών του κεφαλαίου, τα 27 εκατομμύρια θύματά της κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, το κυνήγι των εξοπλισμών, το κατ' αρχάς μονοπώλιο των ΗΠΑ στο ατομικό όπλο, κ.ο.κ. Επιπλέον, για να «τεκμηριώσει» την αυθαιρεσία του σχήματος, επιστρατεύει μια κραυγαλέα για κάθε γνώστη της ιστορίας των ιδεών ανοψία: προβάλλει τον μπολσεβικισμό (το συνεπέστερο διεθνιστικό ρεύμα της εποχής του) ως δήθεν «συνέχεια του πανσλαβισμού»!

Προς επίρρωσιν των εμφάσεων, μετά τον θάνατο του Στάλιν (οπότε εξέπεσε και η «τρομοκρατία» ως βασικό συστατικό στοιχείο αυτής της «θεωρίας»), άλλοι «ανεξάρτητοι διανοητές» (Φρίντριχ &

«Η προσφυγή στον αντικομμουνισμό συνιστά σαφή ομολογία του γεγονότος ότι οι αμαχητί νικητές του Ψυχρού Πολέμου αδυνατούν να προτείνουν ένα θετικό ελκτικό κοινωνικό ιδεώδες, μια θετική προοπτική για την ανθρωπότητα, ιδιαίτερα για τη νεολαία»

Μπρζεζίνσκι, 1956) σπεύδουν να προσθέσουν στα γνωρίσματα του ολοκληρωτισμού και τη «συγκεντροποιημένη διοίκηση της οικονομίας». Ο Κ. Πόπερ (The Open Society and Its Enemies) αναδεικνύει ως πηγές του ολοκληρωτισμού (της «κλειστής κοινωνίας») τις φιλοσοφικές ιδέες των Πλάτωνα, Χέγκελ και Μαρξ!... Κοινό δόγμα των περί ολοκληρωτισμού ιδεολογημάτων είναι η παραδοχή της ικανότητας των μηχανισμών της αγοράς για αυτορύθμιση και κάθε παραβίασή τους οδηγεί αναπόφευκτα στην κίνηση της κοινωνίας προς τον ολοκληρωτισμό!...

ΤΑ ΠΟΝΗΜΑΤΑ αυτά και οι μεταφράσεις τους σε πολλές γλώσσες συντονίζονται συστηματικά και αμείβονται αφειδώς από τη CIA (βλ. Petras, J., The CIA and the Cultural Cold War Revisited. Monthly Review, November, 1999). Η φρίκη του ναζισμού και του πολέμου έπρεπε να εξισωθεί με τον «σταλινισμό-κομμουνισμό», ώστε να τρωθεί το κύρος της ΕΣΣΔ ως της δύναμης με τη μέγιστη συμβολή στην αντιφασιστική νίκη, να χειραγωγηθούν οι αναπτειρωμένες από την αντίσταση και τη νίκη φιλοκομμουνιστικές διαθέσεις λαϊκών στρωμάτων και να στηθούν οι ευρωατλαντικές δομές.

* Αναπληρωτής καθηγητής Φιλοσοφίας Πολυτεχνείου Κρήτης, dpatelis@science.tuc.gr